

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН В АПК УКРАЇНИ

БЕЗКРОВНИЙ А.В., АСПИРАНТ*,
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Виявлено сучасні недоліки кредитування підприємств агропромислового комплексу і аграріїв України. Встановлено обсяг впливу зміни рівня ставки кредитного проценту і величини компенсації державою кредитів на обсяги кредитування в АПК. Визначено вплив державних гарантій на обсяги кредитів для аграрних підприємств України.

The modern lacks of crediting of enterprises of agro industrial complex and agrarians of Ukraine are found out. The volume of influence of change of level of credit rate to the percent and sizes of indemnification of credits the state on the volumes of crediting in AIC is set. The influence of state guarantees on the volumes of credits for the agrarian enterprises of Ukraine is set.

Постанова проблеми. Серед механізмів, які впливають на виробництво у системі АПК, важливе місце належить кредитному, що пояснюється специфікою сільськогосподарського виробництва, його високою кредитосмністю. Кредитне забезпечення стало однією з найбільш гострих проблем функціонування та розвитку АПК в Україні. Висока вартість приватних кредитних ресурсів, макроекономічна нестабільність, недостатність пропозиції кредитних ресурсів банківською системою, високий ризик кредитування аграріїв, низька прибутковість, високий рівень заборгованості підприємств АПК та відсутність правового забезпечення ліквідних кредитних трансакцій на сучасному етапі унеможливають кредитування не тільки розширеного, а й простого відтворення в АПК [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для подолання кризи кредитування АПК М. В. Зубець, В. А. Вергунов, В. І. Власов, М. В. Гладій, М. Дем'яненко пропонували різні заходи, у тому числі: субсидування ставки відсотка; створення спеціалізованого фонду кредитної підтримки АПК; створення

* Науковий керівник – Губенко В.І., д.е.н., професор

спеціалізованого аграрного банку або перепрофілювання в спеціалізований аграрний банк діючого на той час агропромбанку «Україна»; стимулювання розвитку сільської кредитної кооперації [3, 4, 5, 6]. Деякі з цих пропозицій набули подальшого розвитку.

Формування цілей статті. Виходячи із сучасних тенденцій, необхідно з'ясувати доцільність регулювання з боку держави рівня ставки кредитного процента в економіці, спрямовання держбюджетних коштів на здепешлення кредитів та надання гарантій по кредитним зобов'язанням для покращення ефективності кредитування виробництва в АПК України.

Викладення основного матеріалу дослідження. Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» розмір кредитної субсидії було визначено на рівні, що не перевищує 50% від розміру процента, нарахованого на основну суму кредиту, але не вище 50% від середньозваженого процента за кредитами банків у національній валюті [1]. Відповідно до законодавчих рішень держави, щодо сприяння кредитуванню АПК, обсяги кредитів для підприємств даної сфери господарювання значно зросли, про що свідчать дані табл.1.

Таблиця 1

Стан кредитування підприємств АПК

Показники	2004р	2005р	2006р	2007р	2008р	2009р	2010р
1	2	3	4	5	6	7	8
Видано кредитів підприємствам АПК, млн. грн.	2090	5866	6200	8200	8993	10400	12701
Видано пільгових кредитів, млн. грн.	818	2803	2155	3189	3644	7647	7800
Кількість пільгових кредитів, шт.,	4187	12178	8243	14433	7817	10870	12858
Обсяг часткової компенсації кредитних ставок, млн. грн.	50	135	120	326,5	144,3	415,1	334,1
Індекс зростання споживчих цін, %	25,8	6,1	-0,6	8,2	12,3	10,3	11,6
Облікова ставка НБУ, %	30,6	19,7	9,5	7,0	7,5	9,2	9,0
Середня номінальна кредитна ставка в економіці, %	37,3	29,6	19,6	17,7	17,5	16,4	15,1
Середня номінальна ставка по кредитам сільському господарству, %	54,0	33,0	25,8	20,8	18,0	17,1	17,1

Джерело: складено автором на основі [2,7]

В цілому в Україні за 2004–2010 рр. обсяги кредитування підприємств АПК зросло у 6 раз, а у 2010 р. обсяги наданих кредитів щодо рівня 2009 р. збільшились у 1,2 рази.

На основі даних щодо кредитування підприємств АПК за 2003–2010 рр. можемо визначити кількісний вплив змін у рівні ставки кредитного процента в економіці та обсягів коштів, спрямованих державою на здешевлення кредитів, на обсяги кредитів, отриманих сільськогосподарськими підприємствами АПК. Рівняння регресії є таким:

$$K = 12076,44 - 275,419i + 8.017b \quad (1)$$

де K – обсяги кредитів, отриманих підприємствами АПК, млн. грн., i – ставка процента за кредитами в економіці, %, b – обсяг коштів, спрямованих державою на компенсацію ставки процента, млн. грн. ($R^2=0,896$).

Враховуючи вище зазначені дані коефіцієнт залежності обсягів кредитів від обсягів виділених державою коштів на часткову компенсацію їх вартості становитиме

$$K = 3422,6 + 20,187b \quad (2)$$

Зростання обсягів кредитування мало пряму кореляцію із фінансовими результатами сільськогосподарських підприємств (коефіцієнт кореляції динамічних змін цих показників для періоду 2003–2010 рр. становив 0,816), збільшенням інвестицій в основний капітал у сільському господарстві (коефіцієнт кореляції дорівнює 0,794), зростанням обсягів виробництва сільськогосподарської продукції (коефіцієнт кореляції дорівнює 0,858). Таким чином, бюджетна підтримка кредитування мала позитивний мультиплікативний ефект, тобто сприяла не лише зростанню обсягів кредитування АПК, але й збільшенню обсягів виробництва, прибутків, інвестицій.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Зниження ставки процента за кредитами призводило до збільшення обсягів кредитів, залучених у сільське господарство, на 275,4 млн. грн.; збільшення ж коштів, що виділялися державою на часткову компенсацію ставки процента, на 100 млн. грн., призводило до безпосереднього збільшення обсягів кредитування на 800 млн. грн. Але оскільки така компенсація одночасно сприяла і зниженню кредитного відсотка, то ефект був більшим, ніж

відповідно коефіцієнту у рівнянні складної регресії. З урахуванням значення коефіцієнту, який відображає залежність обсягів кредитів від обсягів виділених державою коштів на часткову компенсацію їх вартості (формула 2), ефект збільшення обсягів кредитів при збільшенні компенсації на 100 млн. грн., можемо оцінити у межах 800–2000 млн. грн. Якщо виходити з того, що щорічна потреба сільського господарства у фінансових ресурсах становить 23–25 млрд. грн., у т.ч. для оновлення основних засобів – 15 млрд. грн. та фінансування поточної діяльності – 8–10 млрд. грн., то обсягів наданих кредитів ще недостатній для забезпечення потреб галузі.

Визначення залежності між рівнем ставок за кредитами та обсягами кредитів дає можливість встановити очікуваний ефект від запровадження державних гарантій. Враховуючи, що зниження рівня кредитного ризику дає можливість отримати кредити за нижчою ставкою на 3–4 відсоткових пункти, а зниження ставки процента на один відсотковий пункт призводить до збільшення обсягів кредитування в середньому на 275,4 млн. грн. (відповідно до формули 1), забезпечення гарантій за кредитами дозволить збільшити їх обсяги на 830–1100 млн. грн.

Подальші дослідження напрямів збільшення обсягів кредитування АПК потрібно спрямувати на аналіз перспективи створення Фонду кредитних гарантій, який забезпечив би гарантування повернення кредитів і зменшив рівень кредитних ризиків для кредитних установ.

Література.

1. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 черв. 2004 р. № 1877-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 49. – Ст. 527.
2. Дем'яненко М. Фінансові проблеми формування і розвитку аграрного ринку / М. Дем'яненко // Економіка АПК. – 2007. – № 5. – С. 4–13.
3. Аграрна політика і макроекономічні відносини в аграрному секторі України / [М. В. Зубець, В. А. Вергунов, В. І. Власов та ін.]. – К. : ННЦ ІАЕ, 2006. – 358 с.
4. Гладій М.В. Фінансова політика держави в аграрному секторі економіки / М.В. Гладій, Р.І. Іванух // Фінанси України. – 1999. – № 4. – С. 3–14.

5. Дем'яненко М. Кредитний механізм аграрного сектора економіки в період становлення ринкових відносин / М. Дем'яненко // Економіка України. –1999. – № 4. – С. 15–24.

6. Шпикуляк О.Г. Концептуальні основи ціноутворення в умовах аграрної економіки: теоретико-методологічний аспект / О. Г. Шпикуляк // Економіка АПК – 2007. – № 2 – С. 107–114.

7. Статистичний щорічник України за 2010 рік/Держкомстат України ; за ред. О. Г. Осауленка. – К. «Консультант», 2011. – 551 с.